

הַמּוֹת וְאֶת־הָרֶעַ: מִן אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לְאַהֲבָה
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בְּדַרְכָּיו וּלְשָׁמֵר מִצְוֹתָיו
 וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיִּית וּרְבִית וּבִרְכָּךְ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:
 וְאִם־יִפְּנֶה לְבַבְךָ וְלֹא תִשְׁמַע וְנִדְחָתָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ
 לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַּדְתָּם: יְיָ הִגַּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם
 כִּי אֲבַד תֵּאבְדוּן לֹא־תֵאָרִיכֵן יָמִים עַל־הָאָדָמָה
 אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:
 יְיָ הִעֲלֵתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ

תר"א (יז) ואם יפנה. טובה מו:

רש"י

לך המות. והכמוז מפרש והולך היאך: (טז) אשר אנכי מצוך היום לאהבה. הרי הטוב וזו
 תלוי: וחייית ורבית. הרי החיים: (יז) ואם יפנה לבבך. הרי הרע: (יח) כי אבד תאבדון.
 הרי המות: (יט) העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ. שהם קיימים לעולם וכאשר

העמק דבר

תעשה כן כדי שיהיה כן, הרי אם הוא עומד על חיים, כמו שביארנו כ"פ דצקות ועליזות נפש
 סעפי הספק אם לצחור בחיים או צמות, אי אפשר הישראלי אם צעוה"ז בשעה שהוא קשור באהבה,
 להגיד ענה לצחור בחיים כדי שיחיה, אלא פי' או צעוה"ז בשעה שנפשו צרורה בצרור החיים,

הרחב דבר

עם שחשוב ומזכה לזה. הוסיף להתנגעגג באופן אחר אלהי עלי נפשי תשתוחח לא על ה' הנני מתרעם חלילה
 שהסיר ממנו תאוה נפשני, אלא על עצמי הנני מתרעם, על מה שאיני משיג אהבת ה' ומחסר את נפשי מהנאה
 זו, על בן אוברך מארץ ירדן, בשעה שהנני בארץ ירדן, אע"ג שהיא ארץ מצורכת, מכ"מ אזכרך שחסר ממני
 מעט הרומני שהי' לי בהיותי בארץ ישראל, וחרמונים מהר מצער, שידוע שחרמון הוא שבעה מטל ברכת ה',
 עד שאמר הנביא בטל חרמון שירד על הררי ציון, ששם באמת לא הי' בטבע טלי ברכה כמו שחרמון, עד שזוהי ה'
 את הברכה, ואמר כאן שחביב עלי טל חרמון שירדו על הר מצער נגד הר חרמון עצמו, וביאר התרעומת על עצמו
 שהרי תהום אל תהום קורא לקול צנוריד, כבר ביארו חז"ל שחביב [כ"ה ב'] ע"ז המקרא, אין טפח יורד
 מלמעלה עד שעולה שני טפחים מלמעלה, והמשילו חז"ל [שם ו'] מיטרא בעלה דארעא, אשר בשעה שהוא מעורר
 את התאוה מתעוררת היא לנגדו במדה מרובה ממנו, והנה אם הוא כן בדומם, אף כי נגפס הישראלי שאם היינו
 מעוררים את האהבה כראוי, הי' מתעורר מלמעלה, או להיפך, שאם הי' הקב"ה מעורר אהבתו אלינו, היינו גם
 אנחנו מתעוררים להשיג אהבה, אבל לא כן הדבר, הרי כל משבריד וגליד עלי עברו, כל מאורעות שבעולם שהן
 כגלי הים עצובי ועכרונ, ואיני מוצא כי רוח השמחה לאהבת ה', יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי
 תפלה לאל חי, ביאר עיקר תפלתו ומה הוא מבקש שיטה ה' לשפוך עלי חוט של חסד, היינו התעוררות של

הַחַיִּים וְהַמּוֹת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה
וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתָּה וְזִרְעֶךָ: ב לְאַהֲבָה
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַע בְּקִלּוֹ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ כִּי
הוּא חַיִּיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתִּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב
לָתֵת לָהֶם: פ פ פ

מ' פסוקים. לנצ"ו סימן: ומפטירין שוש אשיש נישעיה סימן ס"א:

סדר וילך

ל א וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל: ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִם

הב' רפה. מ"ש.

תו"א (יט) החיים והמוות ובחרת בחיים. עקרים מ"א פ"ט (ב) לאהבה את ה' אלהיך. נדרים סא: סב. כי הוא
חיך. ברכות נה. שנת יג. פסחים מט: קידושין מ. (ב) ויאמר אליהם. ר"ה יא. סוטה יג: קידושין לח.
רש"י

השמים וגו' אמר להם הקב"ה לישראל הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אחכם שמש שינו את מדתם
שמש לא עלה בגלגל כמה מן המזרח והאיר לכל העולם כענין שנאמר וזרח השמש וצא השמש (קהלת
א') הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אחכם שמש שינתה מדתה שמש זרעחם אותה ולא נמחה או
שמש זרעחם חטים והעלתה שעורים ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד אם זוכין אין מקבלין
שכר ואם חוטאים אין מקבלין פורענות לא שינו את מדתם אחס שאם זכיתם תקבלו שכר ואם
חטאתם תקבלו פורענות על אחת כמה וכמה: ובחרת בחיים. אני מורה לכם שצחרו בחלק
החיים כאדם האומר לבנו צחר לך חלק יפה בנחלתי ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור
לך ועל זה נאמר ה' מנת חלקי וכספי אתה חומיך גורלי (תהלים ט"ז) הנחת ידי על גורל הטוב
לומר את זה קח לך: חסדת פרשת נצבים

העמק דבר

ותכששו שהרי אינכם עובדים ע"ז, אבל אי אפשר
להיות לאורך ימים שממילא תעבדו ע"ז:
(יט) החיים והמוות נתתי לפניך הברכה
והקללה. כפירוש לעיל, אשר הברכה והקללה
היא החיים והמוות, אם דבוק בה' מקור החיים,
או להיפך להיות כזני תמותה: ובחרת בחיים
למען תחיה. מני' בספרי פ' ראה שמש יאמרו
ישראל הואיל ונתן לפנינו הקב"ה שני דרכים דרך

החיים ודרך המות נלך באיזה מהם שנראה, ת"ל
ובחרת בחיים, משל לאדם שהיה יושב צפרשט
דרכים והיו לפניו שני שצילים אחד שמחלתו מישור
וסופו קוים ואחד שמחלתו קוים וסופו מישור,
והיה מודיע את העובדים ושבים ואומר להם
שאתם רואים שציל זה שמחלתו מישור בשמים
ושלש פסיעות אתה מהלך במישור וסופו לנאת
בקוים, ואתם רואים שציל זה שמחלתו קוים

אונקלוס

שלמ

אַרְעָא חַיִּי וּמוֹתָא יְהִיבִית קְדָמָךְ בְּרַכָּן וְלִוְטִין וְתַתְרַעֵי בְּחַיִּי בְּדִיל דְּתִיחֵי אֶתְּ וּבְנֵךְ:
 כ לְמַרְחָם יֵת יִי אֱלֹהֶךְ לְקַבְּלָא בְּמִימְרֵיהּ וּלְאַתְקַרְבָּא לְדַחְלִיתֵיהּ אַרְי הוּא חַיִּיךְ
 וְאַוְרְכוּבוֹת יוֹמָךְ לְמַתֵּב עַל אַרְעָא דִּי קָוִים יִי לְאַבְדֵּתְךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמַתָּן
 לְהוֹן: פ פ פ

א וְאַזֵּל מוֹשֶׁה וּמִלֵּיל יֵת פְּתֻגְמֵיָא הָאֵלִין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל: ב וְאַמַּר לְהוֹן בַּר מֶאֱהָ

העמק דבר

(ב) דִּלְאִהֲבָה אֶת ד' אֱלֹהֶיךָ . להיות בזה הדרך
 המעלה דוקא, ומבאר היאך להגיע לזה, דְּשִׁמוּעַ
 בְּקוֹלֵי . כבר ביארנו כ"פ לשון זה שהוא עיונה
 ועמלה של תורה, וכך הבינו חז"ל בגדרים דס"ב
 דמניא לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו, שלא
 יאמר אדם אקרא כדי שאהיה חכם אשנה כדי
 שאקרא רבי כדי שאהיה זקן ויושב בשיבה אלא
 למוד מאהבה וסוף הכבוד לבא, הרי דפירשו לשמוע
 בקולו על לימוד התורה ושינונה: ודדבקה בו .
 מי שאינו צר הכי להיות עמל בתורה, מכ"מ יכול
 להשיג אהבת ה' ע"י ולדבקה בו, וכפי' התלמוד
 בכחוצות דקי"א משיא בתו לתלמיד חכם ועושה
 פרקמטיא לתלמיד חכם ומהנה לת"ח מנכסיו מעלה
 עליו הכתוב כאלו דבק בשיניה, אכן בזה שמתחבר
 ומתרוועע לת"ח משיג שמך אהבת ה', וכמו שביארנו
 בפ"י שה"ש ג' בפסוק מנאנוי השומרים וגו': כי
 הוא חייך וגו' . בזה האופן הנעלה תהיה בטוח
 להתהלך לפני ה' בצרך החיים לאורך ימים:

לֹא (א) וַיֵּלֶךְ מוֹשֶׁה . עד כה היה משה מדבר
 ועומד במקום א', וקולו הולך על
 כל ישראל, דשכינה מדברת מתוך גרונו של משה,
 ואפי' תורה שבע"פ היה הבטחה בשעת מ"ת
 משה ידבר והאלהים יענו בקול כמו שביארנו
 במקומו, אבל סמוך למוותו החל לכהות לאט לאט
 מאור מעלת משה רבינו, כאשר יבואר עוד לפנינו
 בשירת האזינו ל"ב מקרא מ"ד, וכאן הוחל להקטין
 מעלתו שלא היו עוד דבריו נשמעין על כל ישראל,
 וכשנא לדבר הדברים האלה, אע"ג שהיה ג"כ
 מפי ה' אליו ולצורך ענין כאשר יבואר, מכ"מ
 הוצרך משה להלך בכל שבט בפ"ע וכדומה כדי
 שיגיעו הדברים האלה . שיבואר לפנינו, א"ל
 ב"י ישראל . כל כך היה מהלך עד שהגיעו לכל
 ישראל: (ב) ויאמר אלהים . אחר שדבר הפרשה

בשמים ושלש פסיעות אתה מהלך בקוים וסופו
 לנאח במישור, כך אמר להם משה לישראל אחס
 רואים את הרשעים שהם מזליחים בשנים ושלשה
 ימים הם מזליחים בעוה"ז וסופם לגדוח באחרונה
 שנא' כי לא תהיה אחרית לרע וכו', ולכאורה המשל
 אינו דומה לגמשל כלל, דלפי המשל צע"כ מיירי
 דשני שבילים מהלכים למקום א', דצל"ז לא שייך
 ענה לעוצרים ושבצים, והרי צנמשל אינו כן. אלא
 ביארנו חז"ל בזה דבר גדול שדקדקו בזה המקרא
 ובחרת בחיים למען תחיה אתה, שקשה אם אינו
 רוצה בחיים היאך אתה נותן טעם שיבחר בחיים
 כדי שיחיה, וע' ת"י שמרגם בחיים באורחא דחיי
 היא אורייתא, למאן תחיי דחיתון בחיי עלמא, אבל
 חז"ל פירשו דגם מי שחייב כרת ונפשו מקולעת
 בכף הקלע, אינו לחלוטין ח"ו שהרי ודאי אינו
 דומה עונש חייב כרת א' לחייב כמה כריתות, ואם
 נאמר דכרת הוא לחלוטין מאי נ"מ לכרת א' לכמה
 כריתות, אלא כל כרת הוא לעת כפי משפטו, וסוף
 כל חייבי כריתות לשב למקור החיים, ולא ירח ממנו
 גדח, ומעמה הכל הולך אל מקום א', ושייך הענה
 ובחרת בחיים, שמהא דבוק צמקור החיים, למען
 תחיה אתה, שהרי לסוף בעל כרחך תחיה, הרי טוב
 שתחיה ברגונך הטוב. והיינו דתנן באבות פ"ד ואל
 יבטיחך יצרך שהשאלו בית מנוס לך, פי' שתהא
 רחוק ממקור הנשמות כרור החיים וזה יהיה נוח
 לך, לא כן הוא אלא בעל כרחך אתה עתיד ליתן
 דין וחשבון לפני מלך מה"מ, ודין וחשבון אינו אלא
 כמה הוא מחויב לסבול אחר מותו, עד שישב
 למקור החיים. והוסיף משה לומר וזרעך . עוד
 תועלת מצחיתך החיים, שגם זרעך יהיו בחיים,
 זרע כשר, משא"כ אם תלך בשרירות הלז יוכל
 להיות זרעו פסולים ובני גויה שאינם הולכים אחריו,
 והרי יהיה בודד גם אחר שישב למקומו:

ז"ל
 שם
 שור
 זור,
 להם
 חים
 נאח
 וים